

Spremni dopis za urednika

urednistvo@n1info.com; katja.seruga@n1info.com; stas.zgonik@n1info.com

Spoštovani,

*na vaši spletni strani je bil 25. 5. 2024 objavljen prispevek z naslovom »**Konoplja je eno najslabše učinkovitih zdravil, ki jih imamo na voljo**«. Kot zdravnica z več desetletnim delom na Onkološkem inštitutu Ljubljana ter z več kot 15-letnimi izkušnjami sodelovanja pri uvajanju konoplje in kanabinoidov v medicino ter izobraževanja na tem področju se na ta članek čutim dolžna odzvati. Vljudno prosim za objavo mojega odziva.*

S spoštovanjem,

prim. Josipina Ana Červek, dr. med.

Na vaši spletni strani je bil 25. 5. 2024 objavljen prispevek z naslovom »Konoplja je eno najslabše učinkovitih zdravil, ki jih imamo na voljo«. Kot zdravnica z več desetletnim delom na Onkološkem inštitutu Ljubljana ter z več kot 15-letnimi izkušnjami sodelovanja pri uvajanju konoplje in kanabinoidov v medicino ter izobraževanja na tem področju se na ta članek čutim dolžna odzvati.

Medtem ko so navedena objektivna dejstva v intervjuju praviloma resnična, je za prikaz celostne slike gotovo potrebnih nekaj dopolnitev. Prispevek v sedanji obliki je namreč lahko zavajajoč in ne upošteva vseh sodobnih znanstvenih izsledkov o medicinski uporabi konoplje, njenih posebnostih, zdravilnih učinkih in njenem mestu v medicini.

V onkologiji zdravila na osnovi kanabinoidov uporabljamo kot dopolnilno zdravilo za obvladovanje simptomov, ki spremljajo rakavo bolezen, in simptomov, ki so posledica onkološkega zdravljenja. V intervjuju je navedeno med drugim, da lahko konopljo uporabljamo zgolj za zdravljenje majhnega števila simptomov pri bolnikih z rakom. A to drži samo v Sloveniji, ker tako določajo trenutne smernice Onkološkega inštituta. Te so napisane po standardih za klasična zdravila, ki so neustrezni za rastlino konopljo. V državah s sodobnim zdravstvenim sistemom so namreč v veljavi drugačne smernice, prilagojene specifičnim karakteristikam konoplje, ki omogočajo predpisovanje za veliko širši nabor indikacij. To se kaže tudi v razširjenosti uporabe v uradni medicini, vključno s številom predpisanih zdravil na osnovi konoplje. Majhen obseg predpisovanja konopljinih zdravil v Sloveniji, ki je omenjen v intervjuju, ne odraža realnih potreb bolnikov in je specifika slovenskih zdravstvenih ustanov kot posledica neznanja in nepripravljenosti na uvedbo konoplje v medicino. Nedostopnost konopljinih zdravil po uradnih poteh potrjujejo izsledki anket, ki kažejo na široko uporabo med splošno populacijo in onkološkimi bolniki, a skoraj izključno brez zdravniškega nadzora. V državah s sodobnim zdravstvenim sistemom je slika povsem drugačna – kot primer naj izpostavim Nemčijo, kjer se je število predpisanih receptov za zdravila na osnovi konoplje (vključno s konopljinimi vršički) od leta 2018 do 2022 več kot potrojilo.

Glede zdravilne učinkovitosti zdravil s konopljo se navaja nižja učinkovitost v primerjavi s standardnimi zdravili. To drži, če gledamo vsako težavo (npr. bolečino, slabost, nespečnost) posebej ter če primerjamo

uporabo samo konoplje z uporabo klasičnega zdravila. A ena ključnih koristi medicinske konoplje je, da deluje istočasno na več simptomov, ki zelo pomembno vplivajo na kakovost življenja. Ti simptomi se pri napredujo rakavi bolezni, pa tudi drugih hudih in kroničnih boleznih, vedno pojavljajo v svežnjih, torej bo bolnik z dovolj hudo bolečino imel tudi druge simptome. Konoplja učinkuje na vse te simptome hkrati, telesne in psihične. Lajša namreč nevropsihološke motnje (strah, vznemirjenost, tesnoba, občutek brezupa, motnje spanja, posttravmatsko stresno motnjo), povečuje apetit in zavira neželjeno izgubo telesne teže ter slabost, hkrati pa izboljšuje razpoloženje ter skrajša regeneracijsko dobo po stresnih situacijah. Učinek konoplje na kvaliteto življenja je treba ocenjevati celostno in nepravilno bi bilo obravnavati vsak posamezen simptom ločeno od ostalih, saj je v rastlini prisotnih mnogo zdravilnih učinkovin, ki zaradi medsebojnega nalaganja zdravilnih učinkov istočasno obvladujejo številna stanja.

Glavna vloga konoplje v medicini je dopolnilo standardnim zdravilom, ne njihova zamenjava. Konoplja namreč deluje preko endokanabinoidnega sistema – zdravilna tarča so kanabinoidni receptorji, ki jih obstoječa zdravila ne izkoriščajo. Tako se ob kombinirani uporabi učinki konoplje in standardnih zdravil seštevajo. To poveča maksimalno učinkovitost, poleg tega pa lahko zmanjša potrebne odmerke standardnih zdravil, kar posledično vodi v zmanjšanje njihovih neželenih učinkov.

Potencial za zmanjšanje neželenih učinkov je posebno izrazit pri konopljinih zdravilih, ki vsebujejo celoten spekter učinkovin te rastline (angl. *entourage effect*). Ob pregledu raziskav pri bolnikih z epilepsijo so namreč ugotovili, da je uporaba konopljinih zdravil s širšim spektrom učinkovin povezana z zmanjšano pojavnostjo neželenih učinkov. V to kategorijo spadajo konopljini ekstrakti s celotnim spektrom in konopljini cvetovi; največji potencial cvetov oziroma vršičkov izkoriščamo z uporabo vaporizatorja. V primeru neustreznosti uporabe vaporizatorja (recimo pri nepokretnih bolnikih) pa je možna uporaba drugih oblik, kot so na primer čaj, kapljice, kapsule, mazila, do svečk za vaginalno in rektalno uporabo. Izzivi so v tem trenutku predvsem premagovanje stigme, nujno potrebna posodobitev smernic, izobraževanje zdravnikov in vzpostavitev delujočega sistema za predpisovanje ter dobavljanje, kar je naloga državnih organov.

Nazadnje bi se dotaknila še navedbe pomanjkanja dokazov o zdravilnem potencialu konoplje iz znanstvenih študij. V medicini se ob uvajanju novih farmacevtskih zdravil zahteva zlati standard dokazov – t.i. randomizirane kontrolirane študije (angl. *RCT*), ki preučujejo točno določen odmerek ene same aktivne učinkovine za točno določeno ozko indikacijo. Vendar, kot že rečeno, konoplja ni standardno zdravilo z eno samo učinkovino in ozko indikacijo, je rastlina z več 100 aktivnimi učinkovinami, širokim naborom učinkov na telo, katere učinkoviti odmerek se zelo razlikuje od posameznika do posameznika. Zato je na enake vrste dokazov, kot smo jih vajeni pri drugih farmacevtskih zdravilih, nesmiselno čakati.

Z novimi pristopi v ocenjevanju zdravilne učinkovitosti in v postopku uporabe je več držav opravilo lastne raziskovalne programe za proučevanje vplivov konoplje na javno zdravje. Rezultati raziskav, npr. v Združenem kraljestvu, Avstraliji, Kanadi ter Izraelu, so potrdili zdravilni potencial in varnost zdravil na osnovi konoplje ter se zavezali za njihovo vpeljavo v uradno medicino z odgovornostjo do ljudi, ki trpijo za kroničnimi boleznimi. Zato ne drži, da nimamo ustreznih dokazov za uporabo v medicini – število velikih opazovalnih študij, ki kažejo pomembno učinkovitost, eksponentno narašča. Samo v zadnjih letih so bile med drugim izvedene naslednje raziskave: študija v Avstraliji na 3.900 bolnikih, ki je pokazala statistično pomembne izboljšave pri bolečini, spanju, psihičnem počutju ter stanju zmogljivosti (kakovost življenja); študija v Združenem kraljestvu na 2.800 bolnikih, ki je pokazala izboljšanje spanja, psiholoških simptomov

ter kvalitete življenja; študija v Izraelu na 2.900 onkoloških bolnikih, ki je pokazala izboljšanje simptomov pri 95 % udeležencev.

Tovrstne študije so bile v mnogih najrazvitejših zdravstvenih sistemih zadostna podlaga za širšo uvedbo konoplje v medicino. Tako se ta rastlina, ki so jo uporabljali v zdravilne namene že tisočletja, po desetletjih prohibicije ponovno vrača v mnoge veje medicine, podkrepljena z novimi strokovnimi znanji. **Neustrezno je torej v okviru diskusije o učinkovitosti medicinske konoplje govoriti o kratkotrajnem trendu škorpionovega strupa ali drugih nestrokovnih pristopih lajšanja težav.** Učinkovitost in varnost medicinske konoplje sta podprti z znanstvenimi dokazi, zato ni več dvoma o njeni uporabi v uradni medicini. Vprašanje je samo »kdaj« in ne »če« bo dobila svoje mesto tudi v Sloveniji. A za ustrezno hitro vpeljavo in dostopnost vsem bolnikom, ki bi jim koristila, je potreben pristop s širšim pogledom.